

ПРОФ. ИВАН ДУЙЧЕВ И МИСИЯТА МУ В КОСТУР ПРЕЗ 1941 г.

Светозар Ангелов, ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“

Темата на настоящата публикация е посветена на дейността на проф. Иван Дуйчев през лятото на 1941 г. като преводач при италианските военни части и застъпник на българското население в град Костур и Костурско. Тази специфична и сравнително по-малко позната работа на големия български историк, изпратен там лично от Министър председателя Богдан Филов, го разкрива като един отговорен човек, който истински обича родината и сънародниците си, доказвайки го с неуморната си работа. По време на проучването бе подбран фотодокументален материал от личния архив на проф. Дуйчев, съхраняван в Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“, който досега не е публикуван.

На 6 април 1941 г. 12-а германска армия започва офанзива срещу Гърция и Югославия. След седмица Белград капитулира, а немският танков удар по долното течение на р. Вардар, довежда до завладяването на Солун и до разгрома на гръцката отбрана. След тежките поражения и загуби на 23 април 1941 г. представителите на Германия и Италия подписват акта за безусловна капитулация на Гърция. От гръцка страна акта е подписан от ген. Георгиос Цолакоглу, който по-късно ще състави правителство¹.

На 29 април 1941 г. е сформирано гръцко марионетно правителство на Г. Цолакоглу. Членовете на кабинета се задължават в *тесен контакт с войските на Оста да възстановят реда и спокойствието...вярно да сътрудничат в осъществявания от войските на Оста планиран нов ред в Европа*. Почти целият съществуващ до окупацията държавен апарат на Метакасовия режим, вкл. полиция, жандармерия и органите на държавна сигурност, преминават на служба при окупаторите².

С установяването на германска и италианска окупационна власт в Гърция, командванията им получават наставления *да толерират и не дразнят с нищо гръцкия народ, като по този начин се стремят да го приобщат към идеите на националсоциализма и фашизма*³.

На 17 май 1941 г. Гърция е разделена на две окупационни зони. В германската са включени най-важните във военно отношение области – Атика, крайбрежието на Сароническия залив с пристанище Пирея, Крит, Централна и част от Западна Егейска Македония и др. Окупираните от Вермахта гръцки територии са разделени на три военноадминистративни района. Първият е Северна Гърция (областта Солун – Егея) в който влиза и Халкидическия полуостров. Останалите две военноадминистративни области са Южна Гърция и остров Крит. В техните командвания е съсредоточена висшата военна и административна власт, а те от своя страна са подчинени на Върховното командване на Вермахта на Балканите⁴.

В италианската окупационна зона са включени Епир, Тесалия, част от Централна Гърция, Пелопонес и др. При подялбата на Егейска Македония италианците включват в своята окупационна зона почти целия окръг Пиерия (Катерински), половината от окръг Костур и една трета от областта Кожани (околията Гревена и Сятиста). Заставайки срещу интересите на България в западната част на Егейска Македония, италианските управляващи са на твърда позиция, че Костур принадлежи на Италия, а Леринско е нейно „жизнено пространство“. Италианските войски в този район са концентрирани в Костур. Те приемат окупационната власт над града от германците на 6 юли 1941 г. Първите дислоцирани италиански военни части са под командването на полковник Д. Ферара, който е военен комендант на града и района – до края на септември 1941 г. Негов приемник като командир на гарнизона и комендант на града е генерал Дж. Дел Джудиче – до края на 1942 г. През лятото на 1942 г. костурският гарнизон е съставен от 5000 души. В началото на септември 1942 г. част от италианските военни части в Костур се изтеглят към Атина. През декември 1942 г. в Костур е разположен 13-ти пехотен полк „Пинероло“, наброяващ около 4300 души. Той е под командването на полковник Алдо Вениери, също така и военен комендант на града⁵.

Със заповед от 18 април 1941 г. до българския Щаб на войската, подписана от началник щаба на 12-а армия ген. Ханс фон Грайфенберг, се съобщава за нареждането на Главното командване на Вермахта и за съгласието на Фюрера, български войски да заемат територията между р. Струма и линията Дедеагач – Свиленград (Беломорието). Това искане

е засвидетелствано и в директивата на Хитлер от 13 април за българска окупация на тези земи. Цар Борис III се съгласява предложението да бъде прието, но „не за окупация“, а за да се запази „редът и спокойствието“⁶.

На 20 април 1941 г. подразделенията на 2-а българска армия започват заемаването на определения участък. В същия ден външният министър И. Попов уведомява българските легации във Вашингтон, Виши, Москва, Букурещ, Стокхолм и Буенос Айрес за навлизането на българските войски в Беломорието и Вардарска Македония, за „да осигурят реда и спокойствието на населението“⁷.

Едновременно с военното заемане на Беломорието, се пристъпва и към организиране на българската държавна власт. Българското правителство решава да не формира специално управление в областта, а то да бъде както в старите предели. През целия период на българското управление, усилията на София са насочени към нормализиране и развитие на всички сфери на живота в тези земи. Това специфично отношение ще струва на българската държава много усилия и огромни финансови средства. Местните жители се поставят при коренно различни военновременни условия, за разлика от техните сънародници в зоните на Германия и Италия, където окупационният режим е тежък⁸.

След съставянето на ново гръцко марионетно правителство се пристъпва и към формиране на местни органи на властта. В западната и централната част на Егейска Македония е създадено „Главно губернаторство Македония“ със седалище Солун (с ранг на Дирекция в Министерство на вътрешните работи). На 19 април за главен губернатор е поставен ген. Р. Рангавис (дотогава посланик в Берлин). Командващият областта известява населението, че главния губернатор управлява от името на атинското правителство, под контрола на германските власти⁹.

Основен ресор в губернаторството е Главната областна инспекция. Към нея е Административната инспекция, която е военна служба. В нейно подчинение е звеното за събиране на информация, имащо за цел борбата срещу „чуждите пропаганди“.

В периода 1941–1944 г. българското представителство в Гърция се разширява. Заедно със съществуващата дотогава българска легация в Атина, на гръцка територия се създават и някои други наши служби и звена. През втората половина на април в Солун е организирано представителство на българското правителство, оглавно от проф. Димитър Яранов. В него са включени университетските преподаватели, професорите Веселин Бешевлиев, Никола Саранов и Иван Трифонов. Те са

ангажирани лично от премиера Богдан Филов да поддържат връзка с германските власти по македонския въпрос. Заедно с това на представителството са предоставени и консулски функции¹⁰.

Въпросът за отношенията на българското представителство и италианските военни власти в западната част на Егейска Македония оставал неразрешен. По този повод през юли 1941 г. в Битоля е организирана тристранна среща. От българска страна участват Д. Яранов, преводачът на германската комендатура в Лерин капитан Цв. Младенов, преводачът Митков и битолският областен директор Т. Павлов. От германска страна се явяват майор Денглер, капитан Гризе, а от италианска страна – началникът на костурския гарнизон полковник Д. Ферара. Тогава се постига и решение за назначаване на български преводач към италианската комендатура в Костур. С одобрението на дивизионния си командир, костурският комендант се съгласява да приеме тогавашния доцент Иван Дуйчев „като застъпник на българското население“. Той лично е инструктиран от Богдан Филов и на 7 юли 1941 г. пристига в Костур с дипломатически паспорт като представител на българското правителство¹¹.

Една от най-важните задачи на представителството е да проучи демографското състояние на Егейска Македония и да се установи броя на българското население. Осъществяването на това начинание е улеснено от желанието на егейските българи да създадат своя общинска власт в селищата с компактно българско население, а също така и от желанието на германските власти да им бъдат предоставени нужните демографски доказателства. При изпълнението на тази отговорна национална задача голяма активност проявяват Иван Дуйчев в Костурско и капитан Младенов в Леринско. Преброяването в тези области се осъществява по тяхно лично указание, а резултатите са отразени в официално заверени документи. Д. Яранов също се включва активно в тази задача. През август 1941 г. той обикаля 18 села в източната част на Преспанско, намиращи се в италианската окупационна зона. По време на обиколката му италианските власти му създават сериозни проблеми и даже го задържат. За резултатите от извършеното преброяване Д. Яранов информира външния министър през август 1941 г.¹²

Събраните статически сведения за егейските българи се обобщават и прецизират в българското представителство в Солун като се превеждат на немски, английски, френски и руски език с оглед защитата на българските национални интереси пред бъдещите следвоенни международни форуми¹³.

През август 1941 г. в Солун е създадена и Служба за връзка с командването на областта Солун – Егея (първоначално оглавявана от ка-

питан Сава Иванов, а впоследствие от майор Любомир Митков). На подчинение на службата са българските преводачи към комендантствата на германските и италианските военни власти в Егейска Македония. Тези две български институции поемат непосредствената защита и закрила на местните наши сънародници от издевателствата на гръцките власти и терора на нелегалните гръцки структури. С активната роля на майор Л. Митков в областта се възражда българското църковно и просветно дело с откритите в Солун българска църква и българско училище¹⁴.

След капитулацията на Гърция възроденият национален дух на егейските българи придобива своите конкретни очертания. На 1 май 1941 г. е създаден Българският клуб в Солун, първата масова обществена организация на нашите сънародници. Броят на неговите членове достига 20 хиляди души¹⁵.

В такава обстановка на **7-и юли 1941 г.** Иван Дуйчев е изпратен лично от Богдан Филов като преводач при италианските войски в Костурско. Ето какво споменава в дневника си Филов: „5 юли ... следобед Попов дойде у дома по проверка на документи; дойде и Севов да се информира за разговора му с Маджистрати. Дойде и проф. Яранов, който току-що бе пристигнал от Солун. Дадохме му някои наставления. *Италианският комендант в Костур, със знанието на генерала си, бил съгласен да приеме проф. Дуйчев при себе си като застъпник на българското население*“¹⁶.

По нататък в дневника на Филов четем: *7 ноември ... през време на съвета ме посети Бекерле... Засегнахме и въпроса за българите в гръцка Македония... Той твърди, че всички наши оплаквания, след надлежна проверка се оказали безосновни. Това го изложило и в Берлин, понеже той се застъпвал за нас. Генерал Кренцики в Солун толкова се нервирал, когато почвал Бекерле да му говори за нашите оплаквания, че просто скачал от мястото си. Отговорих, че не ме учудват тези опровержения, понеже разследванията се правят чрез гръцките власти. Ние нямаме представители на самото място. Не мога да допусна, че всички тези десетки или стотици случаи, за които имаме оплаквания, са все измислени. Особено пълно доверие имам в рапорта на проф. Дуйчев. Обърнах му вниманието, че германците трябва да влизат в положението на нашето население, което ги е посрещнало с отворени обятия като приятели и съюзници, а сега се вижда пак изоставено на гръцкия произвол*¹⁷.

През лятото на 1941 г. въпреки предизвикваните затруднения от гръцката администрация, специално създадена българска комисия организира преброяване на сънародниците си в Гумендженска околия. В

Гумендже и още 15 села общият брой на българите възлиза на 6 595 души. Петиции със списъци са изпратени от всички села в Леринско, Костурско, Воденско, Ениджевардарско и Гумендженско. Подобни преброявания на българите пред окупационните власти са извършени и в отделни райони на Негушка, Солунска, Кукушка, Лагадинска и Нигритска околия. Установява се, че в централната част на Егейска Македония (района между реките Вардар и Струма) живеят около 30 000 българи, 11 000 от които в Солун¹⁸.

В условията на засилен патриотичен подем сред българското население в Егейска Македония, членовете на представителството на българското правителство и най-вече Димитър Яранов и Иван Дуйчев взимат активно участие в създадената организация и за изготвяне на демографски статистически сведения. През август 1941 г. Яранов извършва обиколка на селата в района на източна Преспа (северната част на Костурско, т.нар. малка Преспа) и установява, че в 18 села живеят 9087 българи и 1060 преселници от Мала Азия. Много активна дейност развива и Дуйчев в Костурско. Той успява да организира събирането на статистически данни за населението по народности в 108 селища в района от всичко 120¹⁹.

Според извършените демографски проучвания, направени от университетските преподаватели от българското представителство, към май-юли 1941 г. в западната част на Егейска Македония живеят общо 326 847 души. Българи – 182 656 (55,88%), гърци – 125 315 (38,33%), власи – 14 421 (4,40%), албанци – 1985 (0,60%), евреи – 790 (0,02%) и други националности – 1680 (0,51%)²⁰.

Но да се върнем на мисията на Ив. Дуйчев в Костур. Веднага след пристигането си в града на 7 юли 1941 г. той прави официално запитване до гръцките власти за националния състав на населението в района. Те му отговарят, че броят на българите в Костур е само 24, а в същото време еврейските семейства там са 168 на брой. Ив. Дуйчев ежедневно помага за решаването на редица въпроси, свързани с проблемите на местните българи. За това ясно свидетелства воденият от него дневник. Още в първите дни, след пристигането му, в италианското коменданство в Костур идват българи от селата в района. Те се оплакват пред командващия гарнизона и комендант полковник Д. Ферара от издевателствата и неправдите, извършвани от гръцките власти. Ив. Дуйчев отбелязва, че тези жалби са свързани със забраната да се говори български език, арести и побой над лица, забрана да упражняват занаята си и др. Потърпевшите поставят и въпроса за откриване на български училища. До края

на юли и през август Ив. Дуйчев продължава да приема хора от Костурско с различни жалби. Има дни, в които той се среща с 20–25 души свои сънародници. По време на разговорите си с тях, освен решаването на поставените въпроси, Иван Дуйчев събира и информация за състава на населението в селищата²¹.

Дейността на Ив. Дуйчев за защита на българското население в Костурско поражда силно недоволство сред местните гръцки власти. Те правят всичко възможно да го злепоставят пред италианските власти. Полковник Д. Ферара получава многобройни писма срещу престоя на българския преводач. Гърците отправят и официален протест до главно-то командване на италианските войски в Гърция. За да не се усложняват отношенията с гърците от италианска страна е взето решение Иван Дуйчев да бъде отстранен от Костур. На 16 август полковник Д. Ферара съобщава на Ив. Дуйчев за донесение на гръцката жандармерия, според което той е обвинен, че подтиква българите от село Апоскеп да ликвидират трима тероризиращи ги гърци. Италианският комендант препоръчва на българския представител да замине за Солун за 10–15 дни. На 17 август Ив. Дуйчев напуска Костур. В своя дневник той отбелязва: *Ще се върна! С победа! Не искам да мисля за позора, но ще го измия!*... Същият ден, на път за Солун, Дуйчев е арестуван от гръцките жандарми в Лерин. Благодарение на проявеното хладнокръвие и самообладание той успява да се освободи. На 1 септември Д. Яранов информира външното министерство в София: *Доцент Иван Дуйчев, настанен от мен като преводач в Костур, бе принуден да се прибере в Солун докато мине визитата на генерала – шефа на началника на гарнизона в Костур*²².

По това време в Солун пристига и полковник Д. Ферара, който се опитва да изглади инцидента, като изтъква толерантното си отношение към българското население и взетите мерки за защитата му. Тогава без много шум „на четири очи“ му е връчен българския орден „Св. Александър“ III степен с мечове²³.

През първата половина на септември 1941 г. по инициатива на италианците Ив. Дуйчев отново пристига в Костур, където извършва старите си задължения. Той съдейства всекидневно за решаването на многобройни проблеми на местните българи. Те търсят помощта му за освобождаване от арест на свои близки, за уреждане на формалности при отпътуването им в България.

Десетина дни след завръщането на Ив. Дуйчев в Костур и след поредното гръцко донесение пред висшето италианско командване в Ати-

на е решено той да бъде отстранен като преводач. На 21 септември италианците разпитват Дуйчев и го обвиняват в шпионаж. Всъщност това е формалния повод за изгонването му. На следващия ден той заминава за Солун. Тогава Дуйчев отнася много ценни документи, доказващи българския характер на населението, оригинални списъци от проведеното през лятото преброяване на населението в Костурско, а също и молби и изложения на българите срещу гръцкия терор²⁴.

На 24 септември Ив. Дуйчев се завръща в София. По време на срещата си с Б. Филов на 29 септември, той подробно го осведомява за ситуацията в Костурско. Тогава Дуйчев отчитайки отстраняването му от италианските власти и това, че смята „работата си за завършена“ иска от министър-председателя да бъде освободен от длъжността си в Егейска Македония. Премиерът го съветва да не прекъсва връзките си с Костур и тамошните италианци и периодично да отива до там. На 3 октомври 1941 г. Д. Яранов и Ив. Дуйчев отново се завръщат в Солун. Дватамата посещават солунското село Айватово, където местните българи се страхуват да разговарят с тях, заради гръцките репресии. На 20 октомври Яранов и Дуйчев заминават с кола за Костур. На пътя те са пресрещнати от трима българи от с. Старичани, Костурско, които им се жалват, че непосредствено след заминаването на Дуйчев, синовете им са арестувани от гръцката жандармерия. В леринските села Баница и Горничево, селяните впечатлени от военните им униформи ги посрещат с възгласите „Наши братя!“. След кратък престой в комендантството в Костур, Дуйчев и Яранов продължават към Корча, вероятно за да разговарят с командването на италианската дивизия за положението на българите в Костурско. Премавайки през селата Лабаница и Косинец, Дуйчев отбелязва в дневника си: *Всички са радостни, че виждат българи*²⁵.

Тук за първи път се публикува Заявлението от доц. Дуйчев до Декана на историко-филологическия факултет от 20 октомври 1941 г., в което той възнамерява да възобнови преподавателската си работа по българска история след повече от три месеца прекъсване, заради мисията му в Костур. Дуйчев моли да му бъде разрешен 25-дневен отпуск, за да подготви лекционния си курс. Заявлението е подадено от Солун²⁶.

На 23 октомври Ив. Дуйчев подава молба за освобождаване от длъжност пред началника на „Службата за връзки“. В същото време (25 октомври) става известно, че ген. Джелозо е съгласен Дуйчев да се върне като преводач в Костур, но българският учен е категоричен и на 1 ноември 1941 г. е освободен (официално) от длъжност от военното министерство.

На 2 ноември Ив. Дуйчев се завръща в София и на другия ден в университета представя на проф. П. Мутафчиев доклада си за положението в Егейска Македония. Изключително впечатлен той препоръчва да бъдат връчени преписи от доклада на военния министър и началника на щаба. На 5 ноември Ив. Дуйчев се среща с проф. Б. Йоцов, който оценява неговата мисия, приема доклада, за да го връчи на премиера. Ив. Дуйчев споделя впечатленията си и с проф. М. Арnaudов²⁷. На същата дата Дуйчев подава отново заявление до Декана на Историко-филологическия факултет, което е сходно с това от 20 октомври от Солун. В това заявление той обяснява, че след четиримесечно откъсване като преводач в Костур, иска да възобнови лекциите си по българска история, но поради изживените несподи, здравословното му състояние по това време е лошо и иска 25 дневен отпуск, за да се съвземе и да подготви лекциите си.

След завръщането си в София Дуйчев успява да запознае академичните среди с положението на сънародниците ни в Егейска Македония. За да провокират интереса на широката общественост към историческото минало на областта той и колегите му Д. Яранов и В. Бешевлиев замислят издаването на научно списание „Беломорски преглед“. През 1942 г. излиза от печат първия том на изданието. Той съдържа материали от осъществена през месец май 1942 г. експедиция от тримата учени в Серес, Драма, Кавала, о. Тасос, Ксанти, Гюмюрджина (днес Комотини) и Дедеагач (днес Александрополис). През лятото на 1943 г. те извършват експедиция и до Света гора, когато посещават много от атонските манастири като резултатите от нея са включени във втория том на Беломорски преглед. За съжаление целият тираж на това издание изгаря в Придворната печатница по време на бомбардировките над София през 1944 г.

След края на Втората световна война гръцките власти задържат доста български граждани (военни и цивилни), за да бъдат изправени пред гръцки съд като военнопръстъпници, заедно с германски и италиански военни за деянията им по време на окупацията на Гърция. От българска страна в Министерския съвет е взето решение защитата да бъде поверена на Стоян Бояджиев, специалист по международно право, владеещ няколко езика и познавач на македонския въпрос. За осъществяване на тази задача той се обръща към митрополит Стефан. Създаден е граждански комитет за защита на българските военнопръстъпници като Ст. Бояджиев става секретар на този комитет. Предаден му е списък с 18 обвиняеми, начело с генерал Иван Маринов (комендант на битолския гарнизон), сред които за негова голяма изненада е и близкият му приятел Ив. Дуйчев. В гръцките обвине-

ния Дуйчев присъства като „извършил грабеж на културното наследство на населението и конфискувал ценни исторически документи“. В спомени-те си Ст. Бояджиев разказва: *„Извиках Дуйчев незабавно в кантората си. Разбрах от него в какво е обвиняван от гърците. След като германските войски окупираха Гърция, Иван Дуйчев заедно с Димитър Яранов решават да обиколят Егейска Македония и се срещнат с българското население там. За реализиране на плана си привличат собственика на печатницата Николай Божинов. Той разполага с един мощен мотоциклет с кош и с него обикалят всички селища в Егейска Македония. Срещат се с местното население, снимат разни документи на българските черкви и читалища, събират документацията относно числеността на населението и пр.“*

В България се пристъпва към издирването на лицата от списъка, задържането и предаването им на Съюзната контролна комисия и изпращане в Атина. Тогава Ст. Бояджиев, уведомявайки Дуйчев за грозящата го опасност му предлага следното: написва некролог, в който се съобщава за трагичната и внезапна смърт на Иван Дуйчев. Текстът е даден веднага на техния близък приятел Н. Божинов да го отпечата в десетина броя. Дуйчев го разлепя из квартал Павлово, където живее и след това незабавно напуска София за няколко месеца. Ст. Бояджиев го съветва да замине за едно търновско село, но вероятно тогава пребивава известно време в Рилския манастир. По този начин Дуйчев е спасен.

В тази публикация представих известните факти около мисията на проф. Иван Дуйчев в Костур през 1941 г. Избрах думата *мисия*, тъй като смятам, че е най-подходяща, а и вярвам, че и самият Дуйчев я е приел и изпълнил така – а именно – отговорно, достойно и самоотвержено.

Накрая ще си позволя да завърша с един цитат от проф. Ив. Дуйчев:

*За цялата тази дългогодишна дейност на издирване, обнародване и проучване на паметници и извори за нашето историческо минало, никога не съм очаквал материална награда. Вършех това наистина с дълбокото съзнание, че изпълнявам един дълг – дълг към този народ, чийто син съм и с който се чувствам неразлъчно свързан, комуто дължа безкрайно много. Като човек и като изследвач на миналото, откъсна ли се от своя народ – ще загубя почвата под нозете си даже, ако бих живял при най-добри условия другаде. А дали в действителност съм изпълнил добре или зле този дълг – това други ще присъдят. Който много работи, той естествено и ще греши. Не това обаче, простете, е най-важното. Най-важното са онези **нравствени подбуди и начала**, които ръководят научната дейност, на която е посветен един изследователски живот ...“*

Бележки

¹ Даскалов, Г. Участта на българите в Егейска Македония 1936–1946 (политическа и военна история). С., 1999, 124–125; *Същият*. Зограф в „обятията“ на гръцката държава. XX век. С., 2012, с. 133.

² Даскалов, Г. Зограф ..., с. 133.

³ Даскалов, Г. Зограф ..., с. 134.

⁴ Даскалов, Г. Зограф ..., с. 134.

⁵ Даскалов, Г. Участта на ..., с. 133–134.

⁶ Даскалов, Г. Зограф ..., с. 135.

⁷ Даскалов, Г. Зограф ..., с. 135.

⁸ Даскалов, Г. Зограф ..., с. 135–136.

⁹ Даскалов, Г. Участта на ..., с. 134.

¹⁰ Даскалов, Г. Участта на ..., с. 162–165, 250, 260.

¹¹ Даскалов, Г. Участта на ..., с. 164.

¹² Даскалов, Г. Участта на ..., с. 164–165.

¹³ Даскалов, Г. Участта на ..., с. 165.

¹⁴ Даскалов, Г. Зограф ..., с. 137.

¹⁵ Даскалов, Г. Участта на ..., с. 268–279.

¹⁶ Филов, Б. Дневник. С., 1990, с. 351.

¹⁷ Филов, Б. Дневник, с. 420–421.

¹⁸ Даскалов, Г. Българите в Егейска Македония. Мит или реалност. Историко-демографско изследване (1900–1990 г.). С., 1996, с. 232.

¹⁹ Даскалов, Г. Българите в ..., с. 232.

²⁰ Даскалов, Г. Българите в ..., с. 232–233.

²¹ Даскалов, Г. Участта на ..., с. 247–249.

²² Даскалов, Г. Участта на ..., с. 249.

²³ Даскалов, Г. Участта на ..., с. 249–250.

²⁴ Даскалов, Г. Участта на ..., с. 259.

²⁵ Даскалов, Г. Участта на ..., с. 259–260.

²⁶ Личен архив на проф. Иван Дуйчев, съхраняван в ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“.

²⁷ Даскалов, Г. Участта на ..., с. 260.

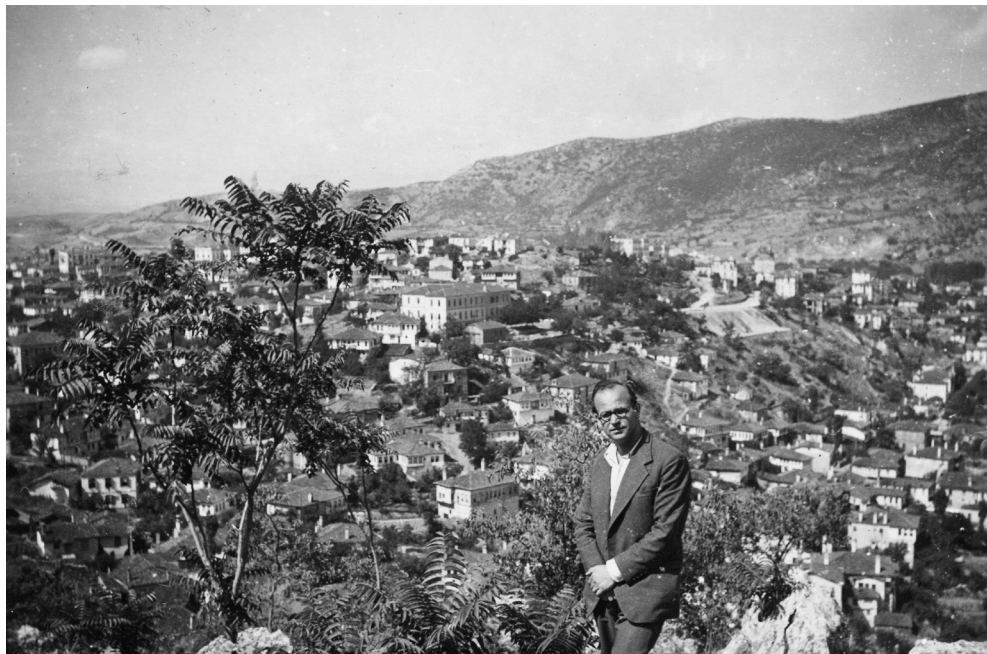
Приложения

Ив. Дуйчев с военни на път за Костур, 1941 г.

Изглед от Костур, 1941 г.

Ив. Дуйчев на височините над Костур, 1941 г.

Изглед от Костур, 1941 г.

Ив. Дуйчев с италиански офицери, 1941 г.

Ив. Дуйчев с италиански офицери, 1941 г.

Ив. Дуйчев с италиански офицер, 1941 г.

Ив. Дуйчев с италиански офицер, 1941 г.

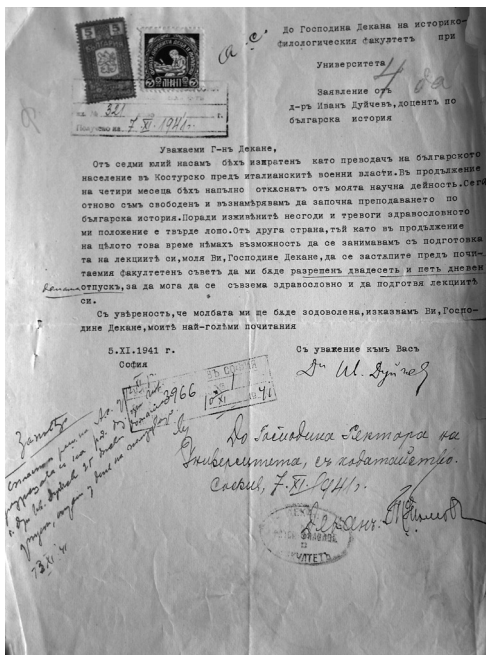

Ив. Дуйчев с италиански офицери, 1941 г.

Ив. Дуйчев с италиански офицери, 1941 г.

Заявление от доц. Ив. Дуйчев до Декана на ИФФ от 5 ноем. 1941 г.